

Львівський інститут
Приватного акціонерного товариства
«Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(назва навчального підрозділу)

Кафедра психології та соціально-гуманітарних наук

Затверджую:
Заступник директора з навчально-
методичної та виховної роботи

Євгенія ПАРФЕНЮК
(ПІБ)
29.08.2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри психології
та соціально-гуманітарних наук
(назва кафедри)

Протокол № 01/25/26 від 28.08.2025 р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)
Маріанна КОМΠΑНОВИЧ
(ПІБ)

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Риторика»**

Спеціальності: **073 Менеджмент**

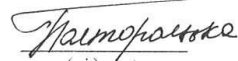
Освітнього рівня: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітньої програми: **«Менеджмент»**

Спеціалізація: _____

Розробник силябусу навчальної дисципліни:

Полторацька Алла Яківна – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних наук

(підпис)

Викладач:

Полторацька Алла Яківна – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних наук

(підпис)

Силябус розглянуто на засіданні кафедри
психології та соціально-гуманітарних наук
Протокол № 01/25/26 від 28.08.2025 р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Риторика
Шифр(и) та назва(ви) спеціальності(стей)	073 Менеджмент
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів і годин	3 кредити / 90 год. Лекції: 20 год. Семінарські / практичні заняття: 14 год. Самостійна робота: 56 год.
Термін вивчення дисципліни	IV семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://li-maup.edu.lviv.ua/kafedry/kafedra-menedzhmentu-ekonomiky-ta-turyzmu/navchalno-metodychne-zabezpechennya-1y-bakalavrskyy-riven/sylabusy-osvitnikh-komponentiv/vybirkovi-spetsialnosti-073-menedzhment/rytoryka/

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

П.І.Б. викладача	Полторацька Алла Яківна
Науковий ступінь	Кандидатка філологічних наук
Посада	доцентка кафедри психології та соціально-гуманітарних наук
Дисципліни, які викладає НПП	Сучасна українська мова, етика ділового спілкування Основи академічного письма
Напрями наукових досліджень	педагогіка і методика вищої освіти, українська мова та література, дискурс бестіарності у художній літературі кінця XX – початку XXI століття
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	Реєстрація у базі Google Академія: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=jtr5sAkAAAAJ Реєстрація у ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6941-6907
Контактна інформація викладача	
E-mail:	apoltoratska@gmail.com
Контактний телефон	+38068 044 16 42

Портфоліо викладача на сайті Інституту	https://li-maup.edu.lviv.ua/kafedry/kafedra-psykholohiyi/osobovyy-sklad/kfiloln-dotsentka-kafedry-psykholohiyi-ta-sotsialno-humanitarnykh-nauk-poltoratska-alla-yakivna/
---	---

Коротка анотація до дисципліни. Пропонована програма навчального курсу “Риторика” зорієнтована на потреби сьогодення – навчання ефективній технології комунікації, що є безумовним свідченням комунікативної компетентності сьогоденного студента — завтрашнього спеціаліста, і враховує сучасні наукові здобутки в осмисленні таємниць мистецтва словесного вираження і впливу на аудиторію. Програма складається із взаємопов’язаних і взаємозумовлених частин, які з урахуванням певної послідовності відтворюють логіко-структурну модель курсу. Частково навчальний матеріал курсу (підготовка рефератів, повідомлень, тем практичних занять, доповідей, промов на конференціях тощо) пропонується для засвоєння студентам у процесі самостійної роботи. Вивчення курсу завершується складанням заліку у вигляді написання рефератів, доповідей і виголошення промов. Тематика та розподіл годин курсу “Риторика” можуть коригуватися відповідно до реальних умов викладання, базового рівня знань студентів, слухачів МАУП та громадськості.

Метою навчальної дисципліни “Риторика” – є формування і розвиток у студентів мислительної, мовленнєвої комунікативної культури, вдосконалення і оптимізація ефективного мовленнєвого спілкування, навчання мистецтва створювати з урахуванням узусу і відповідної йому комунікативної спрямованості тексти різних жанрів насамперед в усній формі, а також практичне оволодіння навичками ораторського мистецтва, культурою вербального спілкування.

Завдання навчальної дисципліни: Завданнями гуманістичної риторики як комплексної дисципліни, що вивчає умови і форми ефективної мисленнєво-мовленнєвої комунікації, є навчання мистецтву створювати з урахуванням узусу і відповідної йому комунікативної спрямованості тексти певних жанрів насамперед в усній формі, сприяти практичному оволодінню навичками ораторського мистецтва, культурою вербального спілкування.

Пререквізити: базовими знаннями для вивчення курсу «Риторика» є дисципліни: «Основи академічного письма», «Філософія».

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Менеджмент» а саме

Інтегральна компетентність (ІК)	ІК1. Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу. ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК14. Здатність працювати у міжнародному контексті.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
Програмні результати навчання	ПРН2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового

	<p>способу життя.</p> <p>ПРН5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.</p> <p>ПРН11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.</p> <p>ПРН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.</p>
--	--

Зміст навчальної дисципліни (денна форма навчання)

№	Назва теми	К-сть годин, з них:			Методи навчання/ методи оцінювання
		Семінарські заняття	Лекції	Самостійна робота	
4 семестр					<p>Методи навчання: словесні (навчальна лекція; бесіда; навчальна дискусія); індуктивний метод; дедуктивний метод; традуктивний метод; аналітичний; синтетичний; практичний; пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; дослідницький; інтерактивні методи (аналіз ситуацій; дискусії, дебати, полеміки; діалог, синтез думок; мозковий штурм; відпрацювання навичок; ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань); моделювання професійної діяльності; інноваційні методи навчання (компетентнісний; проєктно-дослідницький); кейс-метод.</p> <p>Методи оцінювання: усний контроль (усне опитування, оцінювання участі у дискусіях, інших інтерактивних методах навчання); письмовий контроль (контрольні, самостійні роботи, реферати); тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива,</p>
Змістовний модуль 1. Формування академічної культури студента					
Тема 1	Риторика як наука і мистецтво публічного мовлення в діяльності менеджера	2	2	10	
Тема 2	Комунікативна компетентність менеджера: мовлення, мислення, переконання	2	2	10	
Тема 3	Підготовка публічного виступу: стратегія, структура, зміст	2	4	8	
Змістовний модуль 2. Усне й писемне мовлення студента, написання тексту, робота з джерелами. Укладання бібліографії					
Тема 4	Техніка мовлення та невербальна комунікація керівника	2	4	10	
Тема 5	Мистецтво переконання та аргументації в управлінській діяльності. Імідж менеджера та риторична культура сучасного лідера	2	4	10	
Тема 6 та 7	Риторика ділового спілкування та переговорів.	2	4	8	

					тест-відповідність); метод самоконтролю та самооцінки; оцінювання кейс-завдань.
	Модульна контрольна робота	2			
Всього:		14	20	56	
Форма контролю: залік					

Зміст навчальної дисципліни (заочна форма навчання)

№	Назва теми	К-сть годин, з них:			Методи навчання/методи оцінювання
		Лекції	Семинарські зан.	Самостійна робота	
3 семестр					Методи навчання: словесні (навчальна лекція; бесіда; навчальна дискусія); індуктивний метод; дедуктивний метод; традуктивний метод; аналітичний; синтетичний; практичний; пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; дослідницький; інтерактивні методи (аналіз ситуацій; дискусії, дебати, полеміки; діалог, синтез думок; мозковий штурм; відпрацювання навичок; ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань); моделювання професійної діяльності; інноваційні методи навчання (компетентнісний; проєктно-дослідницький); кейс-метод. Методи оцінювання: усний контроль (усне опитування, оцінювання участі у дискусіях, інших інтерактивних методах навчання); письмовий контроль (контрольні, самостійні роботи, реферати); тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність); метод
Змістовний модуль 1. Формування академічної культури студента					
Тема 1.	Риторика як наука і мистецтво публічного мовлення в діяльності менеджера	2	1	10	
Тема 2.	Комунікативна компетентність менеджера: мовлення, мислення, переконання			18	
Тема 3.	Підготовка публічного виступу: стратегія, структура, зміст			18	
Змістовний модуль 2. Усне й писемне мовлення студента, написання тексту, робота з джерелами. Укладання бібліографії					
Тема 4.	Техніка мовлення та невербальна комунікація керівника	2	1	10	
Тема 5.	Мистецтво переконання та аргументації в управлінській діяльності. Імідж менеджера та риторична культура сучасного лідера			20	
Тема 6.	Риторика ділового спілкування та переговорів			8	

					самоконтролю та самооцінки; оцінювання кейс-завдань.
Всього:		4	2	84	
Форма контролю: залік					

Зміст **самостійної роботи** здобувача освіти з навчальної дисципліни «Риторика» передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел та економічної практики, виконання практичних завдань (аналіз проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференціях, участь в конкурсах наукових робіт, підготовці та публікації наукових статей, тез тощо) протягом семестру; самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни; підготовку доповідей та презентацій за тематикою практичних занять; виконання індивідуальних завдань; підготовку до усіх видів контролю, у тому числі модульних контрольних робіт і підсумкової атестації; інші види діяльності, що використовуються в Інституті. Зміст самостійної роботи здобувача освіти визначається робочою програмою навчальної дисципліни конкретної навчальної дисципліни, методичними рекомендаціями для завданнями та рекомендаціями викладача.

Технічне обладнання та / або програмне забезпечення. В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських занять з елементами презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

Форми методи контролю.

Контроль успішності здобувачів освіти поділяється на поточний, проміжний (модульна контрольна робота) і підсумковий (семестровий).

Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних і семінарських занять, метою якого є систематична перевірка розуміння та засвоєння теоретичного навчального матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань та виконання ситуаційних кейсів, навички використання інструментів мотиваційного менеджменту.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення розвитку навичок командної роботи;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи де потрібно застосовувати знання для вирішення конкретних бізнес-проблем)
- активна участь на практичних заняттях під час виконання кейсів, які вимагають розуміння різниці між матеріальною та нематеріальною мотивацією, а також вміння розробляти індивідуальні підходи;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- самостійне опрацювання тем.

Методи поточного контролю:

- усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення);
- письмовий контроль (контрольна робота, реферат, розробка системи заохочень);
- комбінований контроль (передбачає одночасне використання усних та письмових форм для перевірки теоретичного розуміння і практичних навичок);
- презентація самостійної роботи;
- спостереження (оцінка навчальної діяльності);

- тестовий контроль;
- проблемні ситуації, аналіз кейсів.

Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти 4-й семестр

Теми	Поточний контроль знань							Проміжний контроль	Підсумковий контроль	
								Модульна контрольна робота	Залік**	Загальна кількість балів
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	визначається як сума балів за змістовими модулями		
Робота на семінарському занятті	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5		20		100
Самостійна робота	5	5	5	5	5	5	5			

*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Оцінювання здобувачів вищої освіти відбувається відповідно до «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<http://maup.com.ua/assets/files/publ-adm/nakaz-191.1-0.pdf>) та «Критеріїв оцінювання знань і умінь студентів в ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<http://maup.com.ua/assets/files/pdf/ocin-znan-stud.pdf>).

Завдання на самостійну роботу формуються викладачем у розрізі кожної теми та передбачає вивчення теоретичного матеріалу, що не охоплюється лекційно (у формі письмового конспекту), розв'язування тестів до тем, розв'язування кейсів до теми; виконання індивідуальних завдань.

Модульний контроль. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Риторика» проводиться на останньому занятті у письмовій формі у вигляді виконання індивідуальних завдань.

- 1. Практичне завдання (ситуаційна задача). Максимальна оцінка: 5 балів.**
- 2. Тестові завдання одиничного варіанту відповіді – 5 завдань (кожне оцінюється у 2 бали). Максимальна оцінка: 10 балів.**
- 3. Теоретичне питання відкритого типу – 1 запитання, що передбачає розгорнуту письмову відповідь. Максимальна оцінка: 5 балів.**

Максимальна кількість балів за модульну роботу: 20 балів.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з навчальної дисципліни «Риторика»: при оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- оцінка «відмінно» (А) ставиться за правильне виконання всіх завдань (або більше 90% усіх завдань);
- оцінка «добре» (В) ставиться за виконання 80% усіх завдань;
- оцінка «добре» (С) ставиться за виконання 70% усіх завдань;
- оцінка «задовільно» (D) ставиться, якщо правильно виконано 60% запропонованих завдань;
- оцінка «задовільно» (E) ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
- оцінка «незадовільно» (FX) ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Вище наведені оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

A - 18–20 балів (>90% виконання)

B - 16–17 (80%)

C - 14–15 (70%)

D - 12–13 (60%)

E - 10–11 (>50%)

FX - 10 (менше 50%)

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Риторика» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою навчальної дисципліни.

Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності. До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Сума заохочувальних балів враховується при виставленні підсумкових балів в заліково-екзаменаційну відомість (але не більше 89 балів в загальному підсумку) і може бути автоматично зарахована при виставленні підсумкової семестрової оцінки з відповідної освітньої компоненти.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82 – 89	B	добре	
75 – 81	C	задовільно	
68 – 74	D		
60 – 67	E	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
35 – 59	FX		

0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--------	---	--	---

Політика курсу.

Для успішного засвоєння курсу «Риторика» здобувач освіти має:

- регулярно відвідувати лекційні та практичні заняття;
- систематично, системно й активно працювати на лекційних і практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття або незадовільні оцінки, отримані на заняттях;
- виконувати у повному обсязі завдання, які вимагає підготувати викладач, належна їх якість;
- виконувати контрольні та інші самостійні роботи;
- дотримуватися норм академічної поведінки та етики.

Курс «Риторика» передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді, есе, реферати та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, виконання завдань для самостійної роботи, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички за які можуть бути, за рішенням викладача, нараховані додаткові (бонусні) бали (участь у круглих столах, наукових конференціях, олімпіадах та наукових конкурсах серед студентів).

Методичне забезпечення навчальної дисципліни

Навчально-методичні матеріали, що забезпечують супровід дисципліни: підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій тощо, перелік яких надається нижче (рекомендовані джерела інформації).

Рекомендовані джерела (література):

Основна (базова):

1. Нікітіна А. В., Барилова Г. К., Кравченко М. В. Риторика : навч. посіб. Старобільськ, 2021. 99 с.
2. Риторика : навч.-метод. посіб. / уклад. Л. Мафтин. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 344 с.
3. Шинкарук В. Д., Теслюк В. М. Основи риторики : навч. посіб. Київ : Вид-во Ліра-К, 2021. 320 с.
4. Шинкарук В. Д., Теслюк В. М. Риторика та ораторське мистецтво : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2021. 320 с.

Додаткова:

5. Берещак В. Комунікаційна стратегія в бізнесі. Як досягти максимуму в спілкуванні з аудиторією. Київ : Yakaboo Publishing, 2023. 200 с.
6. Кацавець Р. С. Ораторське мистецтво : підручник. Київ : Алерта, 2021. 250 с.
7. Кацавець Р. С. Риторика і психологія : навч. посіб. Київ : Алерта, 2024. 234 с.
8. Колотілова Н. А. Логіка і риторика : монографія. Київ : Центр учб. Літ., 2021. 272 с.
9. Плотницька І. Ораторське мистецтво : навч. посіб. Київ : Центр учб. Літ., 2022. 110 с.
10. Філоненко М. Психологія спілкування : підручник. Київ : Центр учб. літ., 2024. 224 с.

Електронні ресурси:

1. Офіційний портал Верховної Ради України: веб-сайт. URL : <https://rada.gov.ua/>
2. Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні: веб-сайт. URL : <https://saiup.org.ua/>
3. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України: веб-сайт. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua>
4. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017. URL : <http://dx.doi.org/10.1787/9789264270664>